

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 6.

V Ljubljani, 1. junija 1892.

Leto XXII.

Čuváj srcá.

Ležala v hiši bolna mati,
 Ob njej je plakal nje otrok:
 Saj samemu bo zdaj ostati,
 Če mater k sebi vzame Bog.

In mati vele roke skléne,
 Zalije sólza jej okó,
 Iz srca želje pa iskréne
 Poslednje splavajo v nebó.

„Še dolgo rada bi živela,
 Prečula dneve in noči —
 Za sinka vse bi pretrpela,
 Da kdàj učaka lepše dni.

Za dete prosim Tvoje volje,
 Ko stopam zdaj pred sodnji stól:
 Življenje mu nakloni bolje,
 Preženi skrb mu vso in ból!“

Umrla mati . . . Dete sámó
 Ostalo vrhu je zemljé,
 Ko mater drago v mrzlo jamo
 Zagreblí trdi so ljudjé.

In žalost mu srcé objela:
 „Kdó živel bo odslej skrbán
 Takó, ko mati je živela,
 Čuječ nad mano noč in dan?“ . .

Nihè? . . . O pač: Duh večni plava
 Nad vsakim kot čuváj srcá,
 Komúr življenja pot je prava
 In z grehom ne jezi Bogá!

Modést.

Logarjev Vrban.

rban je bil drugi sin logarja v mangartskih logéh. Nekaj sto korakov od jezera, od visokih jelk zakrita stoji logarjeva hišica. — Doli pri jezeru mej visokimi skalami je ležal v travi Vrban in se grél na solnei.

Solnčni žarki le skromno prodirajo čez visoke gore, katere okrožujejo drugo belopeško jezero, doli v ozko dolinico. Ledeni dih vetrov veje od sneženih vrhov visokega Mangarta.

— Pozna jesen je in čas počitnic. V gorah traja šolski pouk vse poletje, ker na jesen, ko se vrne živina s planin in se pase po dolinskih grivah (tratah) potrebujejo ljudje svoje otroke za pašo.

Logar z mangartskega pogorja nima živine. Trava, ki poganja iz skalnatih bregov jezera bi jedva zadoščala kakéj čredici. Vrbanu toraj ni treba pasti, kakor morajo njegovi tovariši

— a on tudi ne smé z očetom in starejšim bratom, ko se s puškama na ramah odpravljata v pogorje, od koder se po več dnij ne vrmeta. V okolici nima ni jednega tovariša, s katerim bi se igral, ker logarjeva hiša stoji na samotni v gozdu in pot v Belo Peč, kamor hodi v šolo — je nad uro hodá dolga. Počitnice, katerih se večina otrok toliko veseli, zánj so le neprijeten in neznosno dolg čas. Poprej, seveda, je bilo tudi to drugače. Matere svoje res da ni poznal, umrla mu je vže pred dolgim časom; njenega milega lica ni se mogel več spomniti. A spominjal se je dobro sestrice svoje Lenčice; bila je le leto dnij mlajša od njega. Ž njo sta si bila jedno srcé, jedna misel. To so bile lepe počitnice, ko sta z Lenčico zgodaj v jutro hodila nabirat lešnikov, jagod — ali pa, ko sta sedeč ob obalah jezera spuščala svojeročno izdelane ladjice po vodi, ter si izmišljevala najlepše igre. Tedaj so bile počitnice prekratke zánj. Jedva dve zimi je od tega, ko je nekega dné zbolela sestrica za hudo vročico in v malo dnéh je bila mrtva. Oj kako dolge, nestrpno dolge so od tedaj njegove počitnice.

Sedaj je hodil ležat na skalo ob obali jezera, ter zrl v čisto, modro nebo. Visoko nad njim je plaval orel v zračnej višavi in ko se je na krogovitej svojej progí približal zemlji — začul se je njegov hripav glas; sicer je bilo vse smrtno tiho v obližji jezera. Včasih pa se je Vrban dvignil s svojega vzvišenega ležišča ter bosonog, kakoršen je bil vedno, dirjal po skalovitem bregu nizdolu k jezera temnim vodom. Váren in skočen je bil dečkov korak, kakor korak brzonoge srne. Tu dólí je potapljal roki v čisto ledenomrzlo valovje, da so pršeče kaplje blestele v solnčnem svitu. Iz razsipajočega se pečevja si je poiskal gladkih kamenčkov, katere je v vodoravni sméri metal preko vodnega površja, da so se po štiri — petkrat taknili valovja predno so izginili pod vodo. Nato se je vrnil tiho, kakor je bil prišel, na skalo ter legel na staro počivališče. — Dobro volje pri tem ni bil. Baš danes v jutro je bil zopet prosil očeta, naj ga ne pusti samega domá, naj ga vzame sè seboj na lov. A oče se mu je posmejal, češ, da se ne more ukvarjati z majhnim, še malo zmožnim dečkom, ker lov je resno, možko delo, a nikaka otročarija. Umolknil je nato Vrban, a tajno ga je pekla očetova opazka, ker je

bil ponosen, častiželján deček; on bi vže pokazal očetu, da je za kaj, mislil je sam v sebi ter ležéč v mehkej travi premišljaj, kako bi očetu pokazal, da je za rabo. — Prišla mu je dobra misel. Nakrat poskoči s svojega ležišča ter koraka proti domu. Pred vrati postoji in poslušaj. Notri je vse tiho. Oprezno stopa po škripajočih lesenih tléh v veži. Pri odprtih kuhinjskih vratih ugleda deklo, ki je zadremala poleg ognjišča. Nihče ga ne opazi, ko stopi v sobo. Tú odpre očetovo omaro za orožje. Nekako čudno ga pretrese, ko ugleda puško pri puški; da so vse nabite, to mu je dobro znano. Vzame si jedno, o kateraj se mu zdi, da je njegovim močém najprikladnejša, vrže torbo preko rame, v katero ni imel dati drugega, nego kosec kruha in sira, ter se zopet tiho splazi iz hiše.

Počasi stopa deček s svojim bremenom mej visokimi debli. Včasih potegne sapica skozi vejevje, kričé odleti črni vran z drevesa, na mladega lovca pa se vsuje iglovje raz vitkih jelk in košatega borovja. Na mestih, kder se je vrinilo listnato drevje, drzno se meroč z večino iglovja, zašumelo mu je velo listje pod nogami — a vse to njega ne plaši. Gozd je logarjevega dečka kraljestvo; v njem pozná vsako stezico, vsako drevo, vsako mahovito skalo — celó ptičji glasi so mu znani. Natančno vé pot do svojega cilja, da-si mu je ne kaže nobena uglašena stezica. — Pred leti je večkrat pohajal ta kraj s svojo ljubo sestrico. Njiju igrišče je bila gózdna golina, na katero je sedaj dospél po jednournaj hoji. Bujna rast, katera okrožuje ta kraj, diči ga vse poletje. Sedaj je gól in samóten. Po večkrat je Vrban s svojo sestrico ležal tú v zakritji ter skozi gosto grmovje opazoval divjačino, ki je hodila k studencu pit. Tudi danes je legel na isto mesto, ali z drugačnimi nameni, nego takrat. Ni dolgo in skozi vejevje se pridrvi brzih nog lep, mlad srnjak, opazujoč z bistrim očesom kraj, katerega je vže tolikokrat brez vse nevarnosti obhodil. Za trenotek samó vzkípí dečku srcé v divjej, tajnej radosti in vzburjenosti — nató poméri in strel počí. Zvesta mu je roka, zvesto okó. Samo jedenkrat se vspné srnjak k višku in takój na to se zvrne mrtev na tla. — Vzburjen od divjega veselja hiti mladi lovec k svojej žrtvi ter se nagné čez njo. V tem trenotku ga zadene pogled iz rjavih očij lepe živali — in ta pogled mu pretrese srcé — to je oni žalostni, proseči pogled, s katerim ga je pogledala bolna sestrica, ko je zadnjikrat sedel ob njenej posteljici. Mlademu lovecu vzkípí srcé — še jedenkrat se nagné k pojemajočej živali — in glej! — v osteklenelem očesu se blestí — sólza. Z glasnim vzkrikom se spusti deček k umirajočej živali.

Vrban ni postal lovec. Bil je to prvi in zadnji srnjak, ki ga je ustrelil. Pósel logarja je prepustil po očetovej smrti starejšemu bratu, a sam si je postavil lično hišico ob cesti, ki pelje k belopeškím jezerom.

Poslovenila J. M.

V božjem imenu!

(Povestica; spisal Fr. G. Podkrimski.) = *zvezek*

starodavnem slovenskem mestecu K., ki se razprostira po visokej skalovitej planoti, ob katere strmém vznožji šumi zelena Sava in goni mlinska kolesa, živel je jako premožen trgovec z mešaním blagom. Liparjeva prodajalnica

je bila vsak dan, bođi-si ob petkih ali svetkih, polna ljudij; Liparjevo bogastvo se je torej množilo od dné do dné.

Trgovec Lipar je imel jedino hčerko Netiko. Bila je Netika dobro deklè, lepo rdečih lic; imela je svitlo-plave lase, povite v debele kite in drobne modre oči, ki so spominale na drohne cvetove spominčice kraj potoka. Kdor je Netiko le videl, moral jo je ljubiti, ker na njenem ljubeznjivem obrazku sijala je plemenitost njenega srca. Ker jej je mati vže zgodaj umrla, morala je ona prevzeti vsa gospodinjska dela in skrbeti za očeta in pòsle. Vsako jutro, predno so odprli prodajalnico, hitela je v cerkev sv. Kocijana k božjej službi. Iz cerkve prišedši je pomagala očetu pri trgovini, a na večer je šla z očetom na izprehod ali se je pa zabavala s kakim drugim primernim delom. V svojih otročjih letih je obiskovala deklisko šolo pri č. gg. materah Uršulinkah v Škofjej Loki ter se onđu naučila ne samó materinega jezika, nemščine in francoščine, ampak tudi igranja na klavirji. Priučila se je pa še nekaj drugega, kar je bilo Netiki večje vrednosti, nègo vse drugo; da vam naravnost povem, priučila se je pobožnosti. Vsako delo je pričela s kratko molitveco in ga tudi zvršila z molitveco. — „V imenu božjem!“ — bilo je njeno gáslo, katero je vpletala v svoj govor, opominjevanje, ukazovanje in tolažbo. Če je šel oče na večer iz dóma in jej želel: „Lahko noč!“ tedaj mu je odgovorila: „V imenu božjem, lahko, noč!“ — In če so jej po noči hudobneži okradli vrt njenih najlepših cvetic, porosilo se je njeno modro oko, a jezila se ni, le vzdihnla je: „V imenu božjem!“

Očetu ni ugajalo to hčerkino gáslo; bilo mu je celó zoperno. Večkrat je nejevoljno godrnjal in dejal, da so te Netkine besede sama nespamet, nič družega. Ali Netika ni opustila te svoje lepe navade, ki jo je opominjala na óna presrečna mlada leta v samostanu.

Trgovina pa je, kakor znano, jako nevarno podvzetje; najimovitejši trgovec postane lahko čez noč prosjak. In res! prijatelju prodadó nenadoma vso njegovo imovino, velik dolžnik pobegne in odnese s seboj preko morja znatno vsoto nepoplačanih dolgov, upnik zahteva, da se mu posojeni novci takój vrnejo, drug trgovec začne prodajati ceneje, ob kratkem rečeno: prej premožni Lipar je tičal nakrat do vratú v dolgovih.

Netika je kmalu zapazila, kolike skrbi tlačijo ljubega očeta, kadarkoli pogleda v veliko trgovsko knjigo; kako bled in prepaden hiti od prijatelja do prijatelja in kako malobeseden se vrača od njih domóv. Tiho je molila k Bogu, da bi odvrnil nesrečo od hiše.

„Oče,“ dejala je nekega dne, ko ga je videla zopet vsega zamišljenega sedeti pred veliko kòpo knjig in računov, — „oče, ali res ni nobene pomoči več?“

Oče vzdihne, pogleda srpo v daljavo ter natihoma reče: „Nobene, ako Bog ne pomaga!“ — Od skrbij si grize ustni in vleče svojo dolgo brado na vse strani. Netika odhiti v svojo gorenjo sobo ter se vrne z vrečico od sivega platna. Vrečica je bila polna — samih svetlih zlatov.

„To mi je podarila mati na smrtnjej postelji, da bi imela kdaj za doto! Ali vam bode to dosti, oče moj ljubi?“

Lipar kar osupne, ko strese lepo število zlatnikov na mizo, šteje in šteje, naposled zmaje z glavo ter reče: „Ni dosti!“

Sedaj seže hčerka v žep in položi pred očeta staro hranilnično knjižico, ki jo je podedovala po svojej krstnej kumi. Oče zdaj hitro prelistuje knjigo. Čelo se mu zjasni ter reče: „Skoraj bi bilo zadosti, ali . . .“

Veselo steče Netika zopet v gorenjo sobo. Ko se povrne, položi na dolžno knjigo tri pare krasnih uhanov, dve veliki zaponi z dragimi kameni, štiri težke srebrne in zlate zapestnice, svoj dijamantni prstan in — péročni prstan svoje pokojne matere.

„Dosti bođe!“ — vzklikne sedaj Lipar veselo ganen. Ali še je mogoče, da se ta nesreča za naju ne konča ugodno. Ali si pripravljena, da si potem z rokami kruha služiš?“

„V imenu božjem!“ — dejala je Netika. A oče ni bil več nejevoljen pri teh besedah. Pristrčno objame in poljubi svojo dobro hčerko ter reče s solzami v očeh: „Dà, dà, bodi vse v imenu božjem!“

Liparju in Netiki se je posrečilo odvrniti pretečo nevarnost. S podvojeno pridnostjo in štedljivostjo sta razgnala hudournne oblake in danes jima sije zopet solnce sreče. — A stari Lipar, ki posebno rad vidi, če mu jezdijo nagajivi vnučki po kolenih, otroci srečno omožene Netike, sedaj še sam vedno pravi: „V imenu božjem!“ —

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barlè.)

XI.

Takój ónostran ceste od nas so stanovali Novakovi. Takrat še niso imeli sedanje visoke, zidane hiše in stanovali so v lesenej hišici z majhnimi okni.

Dobro se še spominjam ónih okenc, skozi katera bi komaj glavo pomolil in katera so bila zagrajena z drobnimi šibicami, kakor kletka, ker je bila takrat taka navada, da so si okna prepletali. V hiši je bila ogromna peč, ki je zavzemala malo ne polovico prostora, a okolo po stenah so visele zamazane in zarujavele slike svetnikov, slikanih na steklo na jako priprost način. Tù sta bila sv. Jurij in sv. Martin na belih konjih z veličastno grivo; tù je bil sv. Florijan, kateri je gasil ogenj z mnogo večjo golido, nego so bile one hišice, ki so gorele; tù sta bili sv. Barbara in sv. Katarina, tù je bila naslikana poslednja sodba z angeljci, ki so imeli tehtnice v rokah, na jednej strani je bil rudeč ognjen pekel z gróznimi pošastmi, a na drugej rajska nebesa, naslikana kot velik grad; v katerega so hitele pobožne množice, tù je bilo še mnogo drugih slik, katerih se pa ne spominjam več tako dobro. Toda kaj vse to pripovedujem, raje naj povem, da so imeli pri Novakovih malo večjega dečka od mene — zvali so ga Tineta — s katerim sva si bila velika prijatelja, in ravno zaradi tega sem po večkrat skočil tjà k Novakovim, da se z njim malo poigram in poskačem.

Tine je bil morda leto, dve starejši od mene, a pasel je tudi on kakor jaz živino, le v tem sva si bila različna, da je on pasel dva vitoroga vóla, dve kravici

in tri teličke, rekši vsega skupaj sedem repov, a jaz samó našo dobro lisko. Vender mu nisem tega zavidal. Če sva skupaj pasla, kar je bilo prav pogostoma, vračal je nekaj časa on živino, nekaj časa pa jaz. Često sva zakurila ogenj in pekla, kar sva vže imela; a znal se nam je pridružiti še kak drug tovariš, in potlej je bilo kaj pripovedovati. Posebno Tine, ta jih je znal. Imel je nenavadno bistro glavico, da si je zapomnil vse, kar koli je kdaj slišal, a slišal je mnogo, saj je znala njegova babica, ki je po ves božji dan sedela v zapečku in kašljala, mnogo pripovedovati. Toliko pripovedek in pesnij ni znal nihče v našej vasi, niti daleč na okolo, kolikor jih je znala stara Novakovka. In kaj bi jih ne znala, saj je sirota vže marsikaj slišala in doživela, saj je imela samó dve leti manje nego devetdeset na svojem sključenem hrbtu, ko se je preselila iz tega sveta v óno boljše življenje. Tinče je imel tedaj dokaj priložnosti mnogo lepega slišati iz ust svoje dobre babice.

Po letu je bilo; to je takrat, ko začne polje rumeneti, ko dozoreva strn; takrat, ko se širi po vsej okolici ugodna vonjava pokošenega in na pol posušenega sená; takrat ko je vsakemu ugodno posedeti nekoliko v hladnej senci, ker ga solnee ne boža več tako lahno po licu, kakor v evetočej vzpomladi. S Tinetom nisva bila več toliko skupaj, kakor vzpomladi in v jeseni, ko je povsod obilo paše. On je gonil na občinski pašnik ali pa v gozd, a jaz sem pasel našo lisko ob mejah, ker je imela tú kaj boljega ugrizniti.

Bilo je lepo, vroče popóludne. Nebó je bilo čisto, jasno modro, a zrak je kar trepetal od vročine. Petelin je zeval na dvorišči, kokoši so se zakopale v prah pod svinjakom, a nadležne muhe so nadlegovale ljudi in živali. Nekje v zraku je pivkala pivka, na starej jablani je regetala žabica in prosila dežja, a v hlevu je mukala živina in si želela vèn na sveži zrak, saj je bilo v hlevu še bolj soparno. Ni bilo drugače, odklenil sem lisko, da-si nerad, in jo pognal na prosto. Komaj prideva z lisko do sosedovih, vže naju ustavi nenavaden prizor. Gori po vasi je prihajala Tinetova mati vsa objokana in si brisala s platnenim predpasnikom debele solzé, katere so jej kapale po nagubanem licu.

— O joj, Tine moj, o joj! Kaj naj počnem sirota brez tebe, o joj? O joj kaj si mi napravil ti zlati moj, o joj! —

— Kaj vam je Novakovka, kaj? — popraševali so sosedje, ki jih je privabilo njeno upitje na cesto.

— O joj, uboga kukavica jaz, kaj sem ti storila? Kaj naj počnem brez tebe, o joj! —

— Nù, kaj za Boga svetega se vam je pripetilo, sosedá? — vprašali so jo sosedje.

— Utonil je, utonil Tine moj, o joj! — odgovorila je Novakovka in dalje jokala. Drugi so nam povedali več. Tine je bil odnesel takój po kosilu vrečico v mlin, a ker je bila huda vročina, hotel se je malo ohladiti in se šel kopat, ali v svojo nesrečo baš tjá na vir, kjer je reka Kolpa najglobokeja. Oni „pózar“ (kjer voda požira) potegnil je vže več ljudij, še celó nekoliko živine váse. Tine je bil dober plavač in ta zavest ga je morda opogumila, da je plaval na óno nevarno mesto, kjer je kar izginil pod vodo in se ni več pokazal na površje. Tomčevi otroci so baš takrat prignali pučke kopat na Kolpo, videli so, kako je Tine izginil, in ker se ni nič več pokazal, povedali so to domóv gredé Novakovki, katera je na-

birala na svojih gredah za svinje. Novakovka ni hotela tega precej verovati, a ko so otroci le zatrjevali, odhitela je kakor srna na Vir, kjer sta jo skoraj Tinetova obleka in vrečica, kateri sta na bregu ležali, prepričali o žalostnej resnici. Uboga mati!

Sosedje so se precej napotili Tineta iskat, ali niso ga našli. Še le tretji dan ga je vrgla voda sama na suho tam pod otoškim mlinom. Prinesli so ga v rjuhi zavitega k Novakovim. Komaj sem izpoznal svojega prijatelja. Lice mu je bilo bledo, blede in upadlo, v dolgih laséh se mu je držalo nekoliko vodnih cvetic in dračja, a tudi ribe so ga vže začele glodati. Jokala je vsa vas, jokal sem tudi jaz. Kaj ne bi, bil je jedinec, a dober in pošten, kolikor ga je bilo. Pač nisem mislil, ko sva se tolikokrat veselo igrala na paši in si pripovedovala pripovedke, da bode tako zgodaj našel smrt v šumečih valovih, srebropene Kólpe. Ubogi moj Tine! —

Silvica.

(Sličica iz življenja; zap. Fr. G. Podkriški.) = *Spellen*

Se del sem na klopici v ljubljanskej „Zvezdi.“ Popóludansko solnce je sijalo skozi mlade, sočnate liste kostanjevih dreves in risalo svitlo „zajčke“ po pesku, ki so skakali nagajivo sém ter tjà, postajali zdaj večji, zdaj manji, kakor so se pač pregibali listi v vzpomladnem vetriču . . .

Ura je bila štiri. Tedàj se oglasi v stolpu nunske cerkve droben glas zvona — za tem nižji — in še tretji še nižji . . . vsi trije glasovi pa se združijo v jedno milotožno zvonjenje, ki mi čudovito gane moje srce. — „Umrlo je dete . . . čegavo? . . . ali pridno?“ . . . mislil sem si, a vže so se prikazali izza ogla črni konji, ki so peljali počasi na pozlačenem mrtvaškem vozu s svežimi venei in svi-lenimi trakovi pokrito belo krsto. Za vozom sta stopala oče in mati z nežnima hčerkama, potem je sledila dolga vrsta ljudi. Neznosna srčna bridkost se je brala na bledem očetovem obrazu, ki ni jokal, nego stiskal ustni in zrl v tla. Mati in hčerki ste pritiskali ruti k zarudelim očem in glasno ihteli. — Uboga družina! Izvestno vam je bil mali pokojnik pol srea — pol sreče, da tako britko plakate, tako britko žalujete! . . .

Sprevod je dospel do nunske ljudske šole. Tu se odpró šolska vrata, skozi katera se vsuje tólpa veselih, rdečeličnih deklic v pisanih krilcih. Ravnokar še takó glasne, utihnule so takój, videč mrtvaški sprevod. Ko so spoznale roditelje in deklice za krsto, prebledela so njihova ličeca, iz očij so se jim udrle solze in glasno so zaklicale: „Silvica! . . . sirotica! . . . z Bogom, dušica! . . . móli za nas pri materi Božjej!“ . . . in otroci so tekli ob strani poti za krsto, metali v voz šopke vijolic in šmarjnic, — a nekatere manjše so otožno strmele za vozom, mahale z robcí in pošiljale z rokami poljubke svoje mrtvej součenki . . . Otrl sem si solzo, ki se mi je prikradla pri tem prizoru in se pridružil zaostalim učenkam.

„Ste li rade imele Silvico?“ — nagovoril sem jih. „Čegava pa je bila?“

„Oh, gospod, nepopisno smo ljubile Šibovčevo Silvico!“ — odgovorila mi je prijazno jedna izmedj njih. „Bila je pa tudi najpridnejša, najposlušnejša in najčistejša v vsem „otročkem vrtu“ . . . mati Margareta so nam jo stavili vedno v izgled.“

„Kako prijetno se je bilo igrati ž njo!“ — pristavila je druga. „Sezidale sve včasi iz knjig, repe in korenja cerkvico, kamor sve pripeljale svoje puničke molit. Ker pa niso mogle same držati rok lepo k višku, zvezale sve jim je z nitkami, a medve sve pele:

„Preljubi Jezušček naš,
Otroke ki rad imaš,

Ponižni, pridni in krotki,
Naj bomo tudi kakor Ti.“

„A medve“ — hitela mi je pripovedovati tretja, „medve pa sve se igrale „šolo;“ puničke so bile učenke, jaz sem bila učiteljica, Silva pa nadzornica. — Pri sv. maši ni nikdar obrnila očij od oltarja, klečala je na tleh in držala vedno lepo sklenjene roke. Kadar je šla mimo cerkve, vselej se je pobožno pokrižala, in če je videla duhovnika še tako daleč, tekla mu je poljubit rokó. — Vzlasti so se jej smilile sirote; svoj kosec kruha je rada dala siromaku ter prosila mater, naj mu dá razven krajcarja še kaj jedí.“

„Je-li bila dolgo bolna?“ — vprašal sem dalje.

„Prav nič!“ — odgovorile so vse nakrat. „Predvčerajšnem popóldne je bila še v šoli. Ko je prišla domóv, rekla je materi: „Oh, mati, kako bi rada umrla, da bi bila angeljček v nebesih, kjer bi molila za vas, za očeta in sestrici . . .“ Zvečer se je z očetom še igrala na prste, kakor mi v „otročkem vrtu:“

Ta je sprožil strél,
Ta je zajéka vjél

Ta ga je na ražen dèl
Ta ga je pa snèl — i. t. d.

Potem leže v posteljico, molí in zaspi. A nenadoma skoči po konci. Ko jo preplašena mati vzame v naročje, v par trenutkih jej mirno zaspi za večno.“

Deklice so se začele zopet jokati. A jaz sem dejal: „Posnemajte Silvico, da tudi vas Bog vzame za angeljčke v nebesa! — Z Bogom, deklice!“ — —

Zakaj ima pšenica jarček po sredi.

(Zapisal v Pirničah J. Barlè.)

V ónih davnih časih, ko je še hodil Odrèšenik sè sv. Petrom po svetu, umiral je velik oderuh, baš ko sta ona dva korakala mimo njegove hiše. — „Stopi mi malo notri“ — dejal je Jezus sv. Petru, — „morda zapiše tudi on kaj siromakom!“ — Sv. Peter otide v hišo in na njegovo priprošnjo zapusti skopuh siromakom pol vagana pšenice. Ko potem Odrèšenik presoja oderuhova dela, bilo je več slabih, nego li dobrih del. Vender se je smilila Odrèšeniku, ki je vir vsega usmiljenja, človeška duša, in zato sta s sv. Petrom preklala vsako pšenično zrnice, da bi bilo več pšenice. Od istega časa ima pšenica še danes jarček (grábenček) po sredi.

Bogánica.

(Slika; spisal Fr. S. F.) *Fr. S. F.*

Aj nè, dragi čitateljčki, kako se še spominjate oljéne — cvetne nedelje? Saj je ravnokar minula. Oj, to je bilo lepo, ko ste stopali proti cerkvi ter nesli lepo okrašene butare — bogánice. Tako ljubko je pihljál vzpomladni vetrec, da so trepetali pisani trakovi in zeleni listki prve vzpomladi, ki so dičili bogánico. Ravno tako lepo je bilo menda takrat, ko je jezdil na oslici naš Vzveličar v Jeruzalem in ga je veselo pozdravljala nedolžna mladina: „Hozana sinu Davidovemu!“

Tudi jaz se veselim z vami vred cvetne nedelje. A navdaja me poleg veselja tudi trpka britkost. Naj vam povem, zakaj?

Imel sem deda, starega deda. Le nekoliko srebrnobelih las je še krasilo njegovo gostitljivo glavo. Hrbta je bil malo upognjenega. In kaj bi ne bil! Saj je bilo Francek — okolo njegovih kolen.

na njem naloženih vže devetdeset let težkega dela britkih skrbij. Bil je pa vender še dokaj čvrst in vedno vesel, posebno, kadar sva se ovijala unuka — Janko in

Véčkrat sém se skobalil k višku ter zajezdil dedovo koleno. A ded me je poujčkal in zapel tisto:

Dirja, dirja konja,	V Kropo po moko
V Kranj po kostanj,	V Tržič po mešič.

Tedaj mu je sévalo oko tako prijazno, okolo usten mu je pa ležal ljubek nasmeh. Vedno je imel za naju kaj novega, lepega. Vse je nama naredil, vse delal z nama. Zjutraj smo skupno molili, ob nedeljah hodili skupaj v cerkev, po leti se pa izprehajali po cvetočem polji. Ded je nama kazal lepo žito ter naju učil, zahvaljevati se Bogu, ki je tako dober, ki nas tako ljubi.

Spremljal je naju tudi, ko smo šli rezat bogánico. Komaj je skopnel po nekodi sneg, ter so pririle na osojnih krajih iz tal kurice in zvončki, vže sva ga popraševala, kdaj pride cvetna nedelja. Tedaj je vzel ded pratíko izpod stropa ter nama pokazal Jezusa, kako jezdi na oslici.

„Vidita, ne bode še tako hitro! Le potrpite. Kadar bode čas, vže pojdemo.“ In šli smo.

Ded je vzel krivec s sobój, da bi rezal lepe šibe in šibice, kakor to morajo biti za bogánico. Midva sva pa imela lepa nova „pibeč“, katera so nama kupili mati, ko je bil pri nas semenj.

Krenili smo kar tja v Log, kjer se dobé najlepše vrbove in leskove mladiko. Ko pridemo do prvega grma — bila je velika „vrba mačica“ — vzkliknem ves vesel: „Oj dedek, tole, to! Kako ima lepe mačice!“ A ded me resno zavrne: „Te ne smeta nikdar vplesti v bogánico. Zakaj to je tista vrba, na katero se je obesil Judež, ko je prodal našega Odrešenika.“

Kar utihnila sva in strah je naju bilo. Pa smo šli dalje v goščo ter kmalu narezali vsakovrstnih lepih mladik. Zakaj v bogánico se morajo poviti mladike kolikor mogoče različnih dreves, da je blagoslovljeno vse drevje in grmovje, ki nam daje sladkega sadja, ali trdega lesá ali pa zdravilnega cvetja.

Potem je nama povezal ded narezane mladike v butari. Na to smo sedli na hlód, da se oddahnemo. Tako lepo je sijalo vzpomladno solnce. Janko je bil tako vesel, da se je prekopicnil po tleh in kar sedel na tla k dedovim nogam. A ded je menil, da ni zdravo vzpomladi ležati na zemlji, ker gre zimsko prehlajenje iz nje in se lahko dobi bolezen. Janko je poslušal in brž prisedel k nama.

Ded je nama pripovedoval marsikaj, posebno o bogánici. „Le zapomnita si, ljubéka moja,“ tako je nama govoril, kar vama povem, da bosta znala drugič sama izbrati bogánico. Jaz ne pojdem morda nikdar več z vama.“

„Zakaj pa nè? Saj bodeva poslušna in pridna,“ poprašava skrbno oba zajedno ter upreva oči v deda.

Ded naju prime za roki in se nama ljubko nasmehne. Oko mu je bilo pa tako mokro, kakor bi plavalo v solzah.

„O, le bodita pridna in nedolžna, kakor sta bila do sedáj! Jaz ne bodem dolgo pri vaji. Treba se mi bode preseliti v boljši svet — in morda prav kmalu.“

Pri teh besedah je obmolknil, vzel iz žepa veliko ruto in si obrisal solzue oči. Kako je bilo nama hudo! In kaj bi nè? Saj sva prvič videla tako blagega in dobrega nama deda, da je točil solzé. Nisva se mogla braniti in kar oba sva jokala ter se z vso ljubeznijo oklenila deda ihteč se:

„O, vi ne smete umreti! Midva vas ne pustiva! Dobri dedek nikar, nikar!“

Težko nam je bilo vsem. Sedeli smo nekoliko časa nemo utopljeni v žalost. Ded se izvestno ni bal smrti — saj je bil najblažja duša. A hudo mu je bilo, ko se je spomnil; da zapusti naju — unuka, ki ju tako ljubi.

„Kakor je božja volja,“ nadaljeval je ded. „Vsi moramo jedenkrat umreti. Po mene pa izvestno pride kmalu bela žena s koso. In ko me bodo kropili — morda z oljko, ki bode na tej bogánici — ter zagrebli v črno prst, tedáj se spomnita svojega deda in molita zame. Saj vesta, da ob hudej uri denejo mati bogánice na ogenj, v tem ko drugi molimo v sobi. Glejta, kakor se dviguje dim blagoslovljenega lesa k nebu, tako puhti goreča molitev v nebo pred božji prestol, in Bog je nikdar ne prezrè. Le pridno in pobožno molita zame, jaz bodem pa v nebesih prosil za vaju, da bosta srečna na zemlji.“

Ker je potegnil dokaj mrzel veter, vstali smo in šli počasi proti domu. Marsikaj sva popraševala deda med potjo. Toda ded je nama le kratko odgovarjal ali pa celó molčal.

Domóv prišedši sem tekel v kuhinjo povedat materi, da smo narezali bogánico — pa da je ded rekel, da bode umrl.

„Seveda, saj bodemo vsi,“ pristavili so mati. Vender se jim je poznalo, da jih je to nekoliko iznenadilo. V tem vže stopi ded mej vrata in reče:

„Reza“ — tako je bilo ime našej materi — „daj, skuhaj mi kamelie ali kaj družega. Takó sem čúden.“

„Precej, precej,“ hité mati. „Ali ste mar bolni? Prehladili ste se.“

„Menim, da ne bode sile. Malo ležem tja k peči, pa bode odleglo.“

* * *

Prišla je cvetna nedelja — nikoli je ne pozabim. Nesli smo bogánice. Moji sodrugi so se veselili, midva z Jankom sva pa bila žalostna. Oj, dedek je ležal doma na smrtnej postelji. Mati so pripravili rdečo svečo, blagoslovljeno na sv. Višarjah, ko sva šla midva v cerkev. Naročili so nama :

„Molita, molita za deda — za srečno zadujo uro!“ In zajokali so ter odhiteli v sobo.

Oj, kako sva midva molila in prosila Mater Božjo. Nisva se ozirala, kako so drugi imeli bogánice okrašene. Dà, celó za procesijo nisva šla okolo cerkve. Ostala sva kar v cerkvi na kolenih.

Minulo je sveto opravilo. Ko se vsujemo iz cerkve, zapóje žalostno iz malih lin mrtvaški zvon. Videl sem še, kako se je množica odkrila in slišal starega moža, ki je dejal: „Stari Dolencec je ugasnil; Bóg mu daj večni mir in pokoj!“ Potem sem zajókal in nesoč na rami bogánico, v roki klobuk hitel domóv, Janko pa za menój.

Doma naju niso pustili takój v sobo. Ko nam pa odpró, ležal je vže ded blédega lica na mrtvaškem odru. Na ustnih pa mu je igral še tisti ljubki nasmeh.

In odlomili so mati oljéno mladiko, vtili v posodico blagoslovljene vode, in ljudstvo je kropilo deda, kakor je bil to sam napovedal.

Iz spominov na babico.

XI.

Stara Kóševka, večna luč naj ti svéti! —

Babičina najboljša prijateljica je bila, in težko da se je babica razven nas vnukov še kogá takó oklepala, kakor nje. Tudi nam je bila soseda stara Kóševka. Po zimi je vasovala pri nas sleharni dan. Dejala je, da se nikjer takó ne pogreje, kakor pri našej péči. Le-tú je imela kar svoj določen prostorček. Vedela je marsikaj povedati. Vsa družina jo je spoštovala.

A tudi po leti nas je pogosto pohajala. Kajti za delo je bila opešala. Hodila je torej vsako popólučne k sv. Trojici malokaj pomólit. To pot je ljubila baš kakor naša babica, ki je često povdarjala, da je ni lepše božjepoti na svetu, kakor je sv. Trojica. Pa ga tudi resnično ni takega hólmea in take cerkvice, takega križevga pota okolo nje in lipovega hladú ter prijetnega duhú nad kapélicami — nikjer na svetu ga ni, kakor je sodila babica! — K dómi gredé se je ustavljala Kóševka pri nas. Otroke seveda nas je imela zeló rada. Kakó bi se-bili mogli siečr ljubiti z babico? Marsikak lešnik in oreh je poropotal v nje žepu — za nas. Pa smo jo tudi obsuli, kadar je prišla, kakor čebele, kadar rojé!

Z bábiec sta se menili o vsakovrstnih stvaréh. Modrih, to seveda, in pa resnih. Naša babica je govorila najraje o svojem rajnem moži, našem dedu, ki je tudi také goreče zahajal k sv. Trojici. Tedáj smo jo hlástno poslušali tudi mi. Otroci nismo poznali deda. Ali po tem, kar je pravila babica: najboljši ded je bil na zémli!

„Kakó je molil, molil!“ pravila je. Vsako jutro mu je bila —četrtá ura vže pri molitvi, da-si je slehární dan toliko trpél sirota. Kajti nihée ne ve, kaj se pravi bití čolnár. In čolnár je bil náš ded, otroci. Dan-na dan mu je žulilo roko trdo veslo, in pót mu je curkoma tekel s čela. A le také nas je mogel pošteno prerediti. Toda kaj bódem dejala: tudi také nas ne bi bil mogel, da nam ni blagoslavljál Bog vsakega kočéeka kruha. Božjega blagoslova pa nam je sam on klical v hišo. Kajti je bil zares molitven náš ded, otroci! Je-li. Kóševka, kakó je on ljubil sv. Trojico! Ni je bilo nedelje, da bi ne bil popóldne odmolil na nje hólmu križevega pota. O, bil je možák, bil —“

In si je utrníla solzo, in z babico stara Kóševka. —

Po večkrat pa sta preštevali prijateljici svoja leta. A tedáj smo se otroci morali smijati. Nobena ni vedela, koliko je právo za právo stara. Pa sta hoteli izšteviliti, koliko je druga starejša od druge!

„Vže sem vedela, koliko sva si navskriž,“ zatrjevala je Kóševka. „Ali ta moja pamet, pamet!“

„Takó oslabi človeku!“ pristavila je babica ter poklicala Andrejčka. Nekoč jej je bila namreč povedala stara Markovka, koliko let bi jej bilo po nje misli. In takrat je naročila babica Andrejčku, naj si zapomni on njeno starost!

„Andrejček,“ dejala je torej, priklicavši ga, „ali nisem tebi nekoč povedala, koliko sem stara? Koliko, nó, otrok moj?“

Toda pravemu je bila povedala! „Štiri, pet — sedem let,“ zasmijal se je Andrejček, ter stekel, da se je kadilo za njim! Še vedno se ga je držala stara porednost! — Pa je tudi drugi dan potem zamán otipával Kóševkina žepa! Tudi stara Kóševka ni marala porednežev. Kajti je bila sama dobra starka prav kakor naša bábiec. Ob nje grobu sem plakal, kakor za — materjo.

Mih. O. Podtrojški.

Mladi Slovenec.

V večkrat pri zibelki oče so stali,
Meni se, sineku, sládko smijali,
Pótlej iz zibelke v róke me vzéli
In poljubili me v lice veséli.

Ko sem odrasel, mi puško kupili,
Sabljo so mi iz lesá naredili,
Tudi čeládo imel sem na glavi;
Stopal ponóšno sem v novej opravi.

Oče pa rekli so: „Prídejo léta,
Ko bo v nevarnosti zemlja nam svéta;
Tákrat zaménil boš sabljo leséno
Z lépo blestečo se sabljo jekléno.

Krepko, nevstrašeno sukaj je védno,
Braní slovenski ród, zemljo nam déduo!
Kadar bo naša zastáva vihrála,
Stoj za pravice domú kakor skala.“

Vsaka beseda še v prsih živi mi
Za domovino ljubezen budí mi.
Bójnega bal se ne bodem vihársa,
Branil bom ljubi dom, branil cesárja.

Na obali severnega Labradoru.

 Labrador je del britanske severne Amerike in je največji ameriški polotok v severnem ledenem morju. Bregovi tega polotoka so zelo strmi, pečinasti in pusti, a nič drugače ni tudi v notranjej zemlji tega polotoka. Kamor koli pogledaš, vse pusto in žalostno. Lahko rečemo, da je Labrador najpustejša

dežela na svetu. Podnebje na tem polotoku je silno mrzlo. Zima zelo huda in ostra. Vso to deželo pokrivajo večinoma visoke gore in skale, led in vode, gozdi in grmovje. Le po nekaterih bolj južnih krajih prideluje se po nekoliko krompirja, zelja in repe, žito ne zori v teh krajih. Labradorčani se pečajo po največ z lovom in ribištvom. V rekah se nahaja dosti rib, a mej živalmi se dobé: losi (Elenthier) soboli, beli in črni medvedi, volkovi, lisice, zajci, gorske mačke, vidre, bobri i. dr.

Prebivalci so Eskimaci, ki živé na Grönlandiji in Labradoru.

Hudson je bil prvi, ki je 1610. leta prepotoval jeden del tega sveta, preiskal ga in popisal.

Eskimaci niso tako glup in divji narod, kakor se je doslój mislilo. Pred nekaj leti je predaval v zbornici pariškega geografskega društva mladi učenjak Charles Rabot jako zanimivo o svojem znanstvenem popotovanji po severnih ameriških krajih. On pripoveduje, da so Eskimaci še dosti pametni ljudje. — Otroci se uče v učilnicah brati in pisati v svojem jeziku. Tudi imajo v svojem jeziku list za mladino s podobami. Na svojih goslih znajo še dosti dobro igrati. Čedni so in redni; na oknih imajo vže tudi kakor pri nas steklene šipe; ne pijejo, kakor se je sploh mislilo, masti od morskega psa (tuluja), to mast le rabijo za svečavo, ki gori svetlo kakor naš petrolej. Losi živé v divjem stanji ter niso udomačeni kakor naša domača živina. Po nekaterih Labradorskih pokrajinah imajo prebivalci za domačo žival nekega volku podobnega psa, ki pa ne laje, ampak ima nekak otročjemu joku podoben glas. Beli medvedi niso tako nevarni, kakor se pripoveduje, izumirajo in kmalu jih bode popolnoma nestalo. O belem medvedu, ki je velikan vseh medvedov, naj vam povem, da je to najstrahovitejša in najmočnejša zver na pustem mrzlem severu, a mnogo pametnejši in opreznjši je nego so drugi medvedje. Koža tega medveda je največ vredna. Eskimaci jo oderó na meh, da jim služi kot gorka in mehka postelja.

Poprej omenjeni Labradorski psi živé vse leto pod milim nebom. Po leti se zakopljejo v izdolbljene jame, da jim je hladno, a po zimi zopet v sneg, da jim je gorko.

Dokler so mladi, zeló so požrešni in treba jih je dobro hraniti. Po dve, tri leta starim odsečejo repove in jih uprezajo v sani. Vsak pes dobi svoje ime in to je potrebno, ker se ne brzdajo z uzdo, ampak le z besedami. V hrano jim so večinoma ribe, in sicer: suhe, zmrznene, kuhane, sveže in gnjile. Po leti si ti psi sami iščejo potrebne hrane ob bregovih rek, jezer in morja; stopijo do trebuha v vodo in lové ribe, katere jim pridejo blizu. V jeseni jih prižene lakota v vasi; takrat jih njih gospodarji polové in zvežejo, da jih imajo takój pri rokah, kađar jih je treba zapreči. Da-si so na jesen dobro rejeni, dađó jim zdaj vsaki dan le po kosec mesa, da izhujšajo, ker debeli psi niso pripravni, da bi vlekli sani. Na poti dobé zjutraj največ po pol ribe, a žejo si ugasujejo po zimi s snegom in ledom. Ti psi predirjajo na dan po 15 do 20 milj dalje. Šest psov vleče tovor po 300 in še več kilogramov težak. V severnih krajih je ta pes velik dar božji za ondotne prebivalce, ker je skoraj jedina žival, ki se lahko upreže, da vleče sani. V vzpomladi, ko začne sneg kopneti, in potem zopet zmrzovati, imajo ti psi do krvi ranjene noge; nu temu se izogne s tem, da jih obujejo v úsnijate čarape, katerih se pa psi z veliko težavo privadijo.

Podoba vam kaže, kako so Labradorci zapregli svoje pse v sani in gredó z njimi na lov. Nu, srečno pot jim želimo!

(Po „Smilji“ pred. Iv. T.)

Listje in cvetje.

Otročje národne pesence.

(Zapisal po Belej Krajini Janko Barlé.)

IV.

Kralj kraljico vpraša:

„Kje bo jutri maša?“

Gori na planinci

Pri sveti Katarinci.

Katarinca mokeo seje,

Jakob se čez okno smeje,

Škrinjca naložena,

Nevesta napletena.

Pridi, pridí vandrovček,

Pelji si jo kamor češ.

(Gradeec.)

Številčni rebus iz zemljepisja.

(Priobčujo A. Ž.)

1	2	3	4	5	6	7	8
2	6	9	5	10	11	1	10
3	4	1	12	8	2	.	.
4	13	4	8
5	2	8	10	8	.	.	.
6	2	9	14	10	12	8	.
7	9	5	7	15	2	.	.
8	2	6	4	16	14	1	10

Opomnja: Osem vrst števil znači osem zemljepisnih imen iz logaškega okraja, in sicer: 1. gora; 2. vas; 3. vas; 4. vas; 5. železnična postaja; 6. vas; 7. reka; 8. vas. — Prva vrsta se čita tudi v prve vrsti nizdolu.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Uganke.

- 1) V sredi hiše kačje gnezdo; kaj je to?
- 2) Zakaj zidajo cerkev v vas?
- 3) Kaj je v vasi in v mestu višje od cerkve?

Rešitev številčnega rebusa in odgonetke ugank v 5. „Vrtčevem“ listu:

Rešitev številčnega rebusa:

Ključ v rešitev:

1 = v	8 = u
2 = r	9 = d
3 = h	10 = š
4 = n	11 = c
5 = i	12 = g
6 = k	13 = o
7 = a	14 = m

Ako zamenimo številke s črkami, dobimo sledeča zemljepisna imena:

Vrhnika (trg);

Rudnik (vas);

Hrušica (vas);

Nadgorica (vas);

Ig (vas);

Krim (gora);

Ana (hrib z božjo potjo).

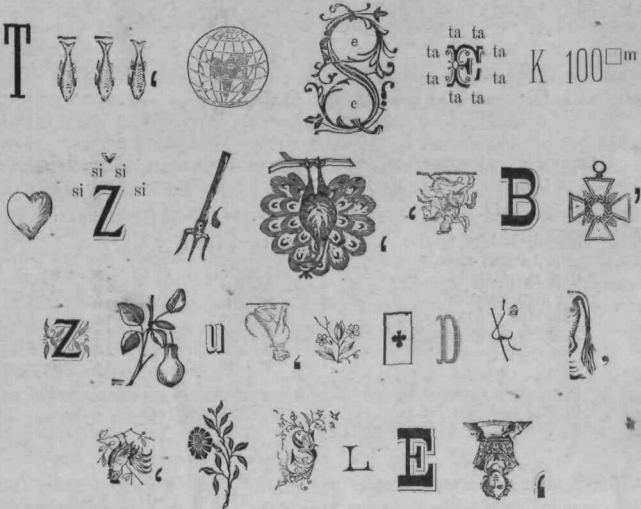
Prav so ga rešili: Gg. Jak. Inglič, naduč. v Idriji; M. Rant, naduč. na Dobrovi; Josip Kumar in Jernej Pire v Idriji; Jos. Bobner, cerc. pom. v Mirnipeči; Fran Šivilaskup v Horjulu; Francé Peternel, mladenič v Novakih (Gor.); Rudolf in Dragotin Koderman, učenca v Frankolovem (Štir.); Fr. Brezic, Fr. Golli in Simon Čeladin, dijaki v Ljubljani. — Ana Vurnik, org. supruga v Mirnipeči; Amalija in Ivana Šket v Dramljah (Štir.); Marija Leben v Horjulu; Ana Smolej v Kranjski Gori; Marija in Leopoldina Rant na Dobrovi; Pavlina Tomšič v Ljubljani; Ivana Javornik, Marija Bučar in Marija Rekar, učenke na Vrhniki; Josipina Koderman, uč. na Frankolovem (Štir.); Marija Pecháček, Ivana Primožič, Frančiška Juvančič, Jera Logar, Marjeta Miklavčič, Ana Milavec in Ivanka Kovšca, učenke v Planini.

Odgonetke ugank:

1. Jutro; 2. Nosi ju; 3. Zvezdo; 4. Para (sopara); 5. Voda v vodometu; 6. Stol; 7. Tri prsti z držalom in peresom, a za njimi prstanec in mezinec.

Rebus.

(Priobčil F. Stegнар.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

👉 Vabilo k naročbi. 👈

S prihodnjim mesecem se začne drugo polletje; zato je uljudno prosimo vse naše dosedanje p. n. gg. naročnike, katerim je s tem listom polletno naročilo poteklo, da nam naročnino za **II. polletje prej ko mogoče pošljejo**, da more „Vrtec“ tudi v bodoče redno izhajati. Želimo tudi, da bi se še mnogo novih naročnikov nabralo, katerim še z vsemi letošnjimi listi lahko postrežemo.

„Vrtec“ stoji za pol leta **1 glđ. 30 kr.**

Onim p. n. gg. naročnikom, ki nam naročnine ne dopošljejo do **zadnjega dne t. m.**, primorani smo list obustaviti s prihodnjim mesecem, ker nam drugače ni mogoče izogniti se prevelikej gmotnej izgubi, ki jo imamo pri izdavanju in zalaganju „Vrtca.“

Upravništvo „Vrtčevo,“

mestni trg, št. 23.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Napis: Upravništvo „Vrtčevo“, mestni trg, št. 23 v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič.** — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.